

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ (НІМЕЦЬКОЇ) МОВИ ШКОЛЯРАМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Ірина Голочинська

вчитель німецької мови,
Теребовлянський академічний ліцей
імені Ярослави Стецько,
магістрантка факультету іноземних мов,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
E-mail: plachtynaira@ukr.net

*«Педагогічно доцільно створене навчальне середовище
є тим коригувальним оточенням,
у якому відбуваються всі позитивні процеси щодо виправлення вад».*
Л.С. Віготський

Сьогодні відкриває щоденно все нові перспективи в інклюзивній освіті для організації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами. Посадовці та прості люди докладають безліч зусиль, щоб зрозуміти переваги та недоліки спеціальної чи інтегрованої освіти; створюють кращі умови для їхнього життя та навчання; реалізують світовий досвід та знання.

Практика європейських країн, США, Канади свідчить, що діти з особливостями психофізичного розвитку можуть одержувати освіту не лише у спеціальних, відокремлених від загальної освіти закладах, а й у загальноосвітніх школах за моделлю інтегрованої чи інклюзивної освіти, яка передбачає надання якісних освітніх послуг дітям незалежно від рівня їхнього розвитку [2].

З власного педагогічного досвіду, можу сказати, що яку б мову не вивчали школярі, вона повинна бути зорієнтована на забезпечення усіх потреб людини, щоб надати можливість дитині розвиватися та пізнавати світ.

У своїй доповіді Т. Шерстюк зазначає, що вивчення іноземної мови у шкільному віці, потрібне всім дітям, незалежно від їхніх стартових здібностей, оскільки воно, по-перше, справляє безперечний позитивний вплив на розвиток психічних функцій дитини — її пам'яті, уваги, мислення, сприйняття, уяви тощо, що стимулює вплив на розвиток загальних мовних здібностей дитини та оволодіння рідною мовою; по-друге, раннє навчання іноземної мови має велике практичне значення стосовно якості засвоєння першою іноземною мовою, створюючи базу для продовження вивчення її на середніх і старших класах; по-третє, воно має виховну інформативну цінність, що виявляється у більш ранньому входженні дитини в загальнолюдську культуру через спілкування на новій для неї мові [6].

Аналіз сучасної педагогічної літератури свідчить, що зміни неможливі без застосування на уроках інтерактивних технологій, які ґрунтуються на діалозі, моделюванні ситуації вибору, вільному обміні думками тощо.

Як впровадити сучасні інформаційні технології у практику навчально-виховного процесу, адже це один із найважливіших чинників успішності молоді людини. Розв'язання цієї проблеми можливе шляхом експериментальних умінь, дослідницької проєктної діяльності учнів на уроках та в позаурочний час.

Невід'ємною складовою сучасного уроку є комп'ютерні технології, що формують певною мірою мовну, мовленнєву та орфографічну компетенції, а також орфографічну компетенції учнів. На мою думку використання інформаційних та комунікативних технологій (ІКТ) в навчальному процесі оживляє сучасного школяра та є актуальною

проблемою шкільної освіти вцілому. За допомогою ІКТ школяр з особливими освітніми потребами отримує можливість не лише навчатися, але й поринути у Всесвіт.

Людина, яка обирає шлях педагога, повинна досконало розуміти, що усі, як дорослі так і школярі – особливі, певною мірою непередбачувані постаті, здатні на помилку, а також творчі особистості.

Аналізуючи сучасного школяра, а особливо учнів з особливими освітніми потребами, слід наголосити, що в сучасному світі вчитель не може залишатися лише педагогом, який навчає. Сучасний вчитель - це людина, яка здатна проявляти філософські здібності; психолог, який може допомогти без особливих зусиль; людина, яка може впевнено крокувати до поставленої мети разом із своїми учнями з вірою в життя, дитину та саму себе.

Говорячи про сучасність, варто пам'ятати і покликання сучасної школи застосовувати модель навчання, яка базується на формах діалогічного спілкування, партнерської взаємодії. Власне таким навчання є інтерактивне навчання.

Як зазначає К. Шапочка, у сучасній методичній літературі вирізняють чотири основні підходи до організації навчально-виховного процесу з іноземної мови:

1. Оволодіння іноземною мовою як сформованість реакцій на іншомовні стимули.
2. Інтуїтивно-свідомий підхід передбачає оволодіння іноземною мовою значення і правил оперування ними.
3. Свідомий пізнавальний підхід спрямовує діяльність дитини передусім на засвоєння правил застосування лексико-граматичних моделей, на основі яких здійснюється свідоме конструювання висловлювань.
4. Комунікативний підхід передбачає органічне поєднання свідомих і підсвідомих компонентів у процесі навчання іноземної мови, тобто засвоєння правил оперування іншомовними моделями відбувається водночас з оволодінням їхнього комунікативно-мовленнєвою функцією [2].

Слід також зазначити, що вивчення іноземних мов вимагає від учнів у особливими освітніми потребами більших зусиль та викликає безліч труднощів. Як вже було раніше зазначено, кожна дитина – індивідуальність із своїми труднощами. В практиці можна помітити, що найбільше труднощів в учнів виникає при вивченні лексичних та граматичних конструкцій. Учням із вадами мови важко вдається фонетичний матеріал, а в подальшому й висловлення власної думки. Особливою складовою уроків іноземної мови є аудіювання, яке потребує чималих зусиль зі сторони учнів.

Але навчання іноземній мові дітей з різноманітними вадами здоров'я в сучасному світі є надзвичайно актуальним власне тому, що основне завдання полягає не лише в тому, щоб подати навчальний матеріал, але й навчити учнів вчитися самостійно, а отримані знання використовувати у повсякденному житті.

Коротко підсумовуючи вище описане, зазначу, що заняття іноземної мови із дітьми з особливими освітніми висуває на перший план розвиток мислення, пам'яті, мови, активізації пізнавальної діяльності, збагачення дитини знаннями про навколишній світ, а практичне володіння мовою – не метою, а засіб вирішення цього завдання.

Задля ефективного реалізації цієї мети педагог повинен знаходити індивідуальний підхід до кожної дитини, враховуючи загальний рівень розвитку дитини та особливості її психологічного стану. Найголовніше, що вчитель має зробити, це створити сприятливий емоційний клімат в класі, для того щоб дитині було комфортно працювати. Використовуючи інформаційно-комунікаційні технології дитина з особливими освітніми потребами із задоволенням та бажанням вивчає німецьку мову. Використання ігрових програм, SMART-дошки, перегляд відеофільмів допомагає дитині швидше та легше запам'ятовувати запропонований вчителем матеріал, що допомагає розширити кругозір та засвоїти мінімальний лексичний та граматичний матеріал, завдяки цьому у дитини виникає відчуття того, що її зусилля не марні.

Під час використання мультимедіа знання набуваються різними каналами сприйняття тому краще засвоюються, запам'ятовуються. Поєднання ІКТ та сучасних педагогічних технологій стимулює пізнавальний інтерес до іноземної мови, створюючи умови для мотивації до її вивчення, сприяють підвищенню ефективності навчання і самонавчання, підвищенню якості освіти.

Сучасна людина повинна мати критичне мислення, уміти знаходити шляхи розв'язання проблем, працювати в команді, бути здатною приймати рішення, активно використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології.

Отже, своїм найголовнішим завданням на уроках німецької мови вбачаю створення умов для розвитку комплексу рис характеру, які забезпечать інформаційно-комунікативну компетентність та соціальну адаптованість випускника, здатного орієнтуватися в суспільстві, отримувати інформацію та керувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного суспільства.

Опрацювавши досвід сучасних науковців, з метою пошуку змін у навчанні, які б дали якісний результат досягнень учнів, почала використовувати інформаційно-комунікативні технології на уроках та у позаурочній роботі з учнями. Вважаю, що ІКТ як багатофункціональний засіб може забезпечити формування і прояв ключових компетентностей учнями, насамперед, пізнавальної діяльності.

Сьогодні кожен вчитель мріє, щоб його спілкування з учнями було вражаючим, мотивуючим, емоційним, а найголовніше – тим багажем знань та умінь, яке б стало для учнів орієнтиром у житті. Мислення кожної людини і дитини, зокрема, тісно пов'язане з світом подій, у якому вона перебуває та розвивається.

Кожен етап уроку вимагає від учителя координування, спрямування, організації навчального процесу. Навальний матеріал «розповідає» або повністю або частково комп'ютер, що дає можливість чергувати різноманітні методичні прийоми, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу дітьми з особливими освітніми потребами.

Працюючи в інклюзивних класах з дітьми з особливими освітніми потребами, дійшла висновку, що там, де використовувалися інформаційно-комунікаційні технології, навчально-виховний процес відзначався такими перевагами:

- краще сприймався матеріал учнями;
- зростала зацікавленість;
- скорочувалися види робіт, які втомлюють учнів;
- забезпечувалися умови та формування самооцінки учня та його самостійної роботи.

При повторенні на початку уроку в комп'ютерному варіанті я використовую будь-який формат (текст, зображення, пазл): тестування, розвиткові ігри. В результаті всі учні включені в розумову діяльність, готові до сприймання нового матеріалу.

Зокрема, при вивченні будови речення у німецькій мові використовую різноманітні вправи, що сприяють швидкості та ефективності засвоєння нового матеріалу.

Thema: «Satzbau»

Творче моделювання: побудувати речення, опираючись на запитання.

1. Wer?
2. Was macht?
3. Wem?
4. Wann?
5. Warum?
5. Wie?
7. Was?
8. Wohin?

Наприклад:

1. Er

2. gab
3. seiner Freundin
4. gestern Abend
5. zum Abschied
6. schnell
7. noch einen Kuss
8. auf dem Mund

Особливе захоплення в учнів мають тестові завдання, які пропонуються на узагальнення та систематизацію знань. Усі учні виконують тестові завдання різних форм та отримують комп'ютерну оцінку. Великий інтерес викликають в учнів завдання в програмах Wordwall oder LearningsApps.org, які я складаю самостійно або пропоную уже створені колегами. Такий вид роботи зручний тим, що учні одразу бачать свої помилки та можуть їх виправити або обговорити.

Виходячи з усього вище згаданого, слід зазначити важливість використання інтерактивної моделі навчально-виховного процесу, яка передбачає використання інтерактивних технологій для різних форм організації навчання.

Модернізація освітньої системи, розвиток інклюзивного підходу до навчання вимагають перегляду та пошуку нових рішень щодо навчання іноземної мови на різних рівнях. Учні з особливими освітніми потребами мають різні здібності і можливості, але всі школярі бажають, щоб їхні відмінності поважали, щоб їх розуміли і цінували як вчителі, так й інші школярі. Таким чином, учитель, зокрема іноземної мови, має бути обізнаний із можливими проявами відмінностей у навчанні та поведінці дітей, які належать до певної категорії, працювати в постійному контакті з психологами, усвідомлювати особливості кожної категорії й адаптувати методику навчання [6].

Завдяки інклюзивному навчанню дитина з особливими освітніми потребами має можливість оволодіти принаймні елементарним рівнем іноземної мови, це дає можливість соціалізуватися в сучасному суспільстві та не мати труднощів у спілкуванні з однолітками. Навчити дитину з особливими освітніми потребами іноземній мові – це складний та тривалий процес, але результат цього процесу може ще раз довести, що всі діти можуть бути успішними, якщо їм своєчасно надати необхідну освітню допомогу.

Список використаних джерел:

1. Голочинська І. Сучасні методи викладання іноземної (німецької) мови. *Інновації в освітті: реалії та перспективи розвитку* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 25 лист. 2021 р. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 346 с.
2. Засенко В. Діти з особливими потребами: пріоритетні напрямки державної політики України в галузі освіти, соціального захисту й охорони здоров'я. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2014. № 3. С. 20–29. URL: <http://csnukr.in.ua/articles/147120.pdf/> (дата звернення: 29.10.2022).
3. Казачінер О. С. Методологічні підходи до дослідження проблеми розвитку інклюзивної компетентності вчителів філологічних дисциплін у післядипломній освіті. *Витоки педагогічної майстерності* : зб. наук. праць. 2017. № 2. С. 124–128.
4. Чиж С. Г. Інтерактивні шляхи реалізації комунікативного підходу до вивчення іноземної мови дітьми з особливими потребами. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць. 2017. Вип. 75 (3). С. 149–153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2017_75%283%29_32 (дата звернення: 31.10.2022).
5. Шапочка К. А. Підготовка вчителів іноземної мови до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. *Центр міжнародного наукового співробітництва* : веб-сайт. URL: <http://int-konf.org/ru/2014/suchasnij-sotsiokulturnij-prostir-2014-17-19-09-2014-r/877->

[kandidat-pedagogichnikh-nauk-shapochka-k-apidgotovka-vchiteliv-inozemnoji-movi-do-roboti-z-ditmiz-osoblivimi-osvitnimi-potrebami](#) (дата звернення: 31.10.2022).

6. Шерстюк Т.І. Сучасні підходи до вивчення іноземної мови школярами з особливими освітніми потребами. *На урок* : веб-сайт. <https://naurok.com.ua/dopovid-na-temu-cuchasni-pidhodi-do-vivchennya-inozemno-movi-shkolyarami-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-272204.html> (дата звернення: 29.10.2022).